

УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ОДСЕК ЗА ПЕДАГОГИЈУ

ЗАВРШНИ МА РАД

ИСПИТИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА КОД УЧЕНИКА
СРЕДЊИХ ШКОЛА

Ментор: Доц. др Мерима Муслић

Студент: Јаков Хамзић

Август, 2024.

UNIVERSITY OF SARAJEVO – FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF PEDAGOGY

MA THESIS

PROFESSIONAL INTERESTS IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Mentor: Doc. dr Merima Muslić

Student: Jakov Hamzić

August, 2024.

Сажетак

Професионална оријентација један је од кључних сегмената рада школског педагога. Каријера и одабир занимања играју кључну улогу у животу ученика средњих школа. Већ у првом разреду средње школе, јављају се прве рефлексије одабира будућег занимања. Одабир занимања један је од кључних прекретница у каријери сваког појединца. Одабиром занимања у складу са интересима појединца, осигурава се потпора за успешан рад у будућности и квалитетан однос те самоактуализација појединца у друштву. Кроз овај рад настојимо испитати професионалне интересе ученика Гимназије у Пријеполу, Република Србија, и дефинисати који су професионални интереси доминантни, који се преплићу, односно понављају, те које комбинације професионалних интереса играју кључну улогу у истраживању. Најчешћи разлози због којих млади врше упис у средњу школу јесте одабир школе у коју иде друг/другарица, одабир школа/смерова који су на „добром гласу“ (тзв. елитне школе), затим одабир занимања који се најчешће тражи на тржишту рада, одабир занимања које осигурава економску и социјалну егзистенцију у друштву, одабир смерова који су трећег степена, те гарантују лакше окончање образовања те брзу репродукцију запошљивости и слично. Управо због погрешних настојања средњошколаца Холандов упитник, који ће бити кориштен као мерни инструмент у овом раду, представља поуздан и прецизан путоказ средњошколцима у ком смеру треба оријентисати своје будуће занимање, те на који начин донети исправну одлуку приликом уписа и стицања одређеног знања из области одабраног занимања. Другим речима, Холандов упитник нам може одгонетнути питање које често средњошколци постављају сами себи приликом уписа у средњу школу, а то је управо : „Које занимање је за мене?“. Доношење исправне одлуке управо лежи у тестирању ученичких професионалних интереса, те деловању у сфери сопствених могућности и жеља за одређено занимање.

Кључне речи : професионална оријентација, Холандов упитник, професионални интереси, каријера, занимање, способности.

Summary

Professional orientation is one of the key segments of a school pedagogue's work. Career and career choices play a key role in the lives of high school students. Already in the first grade of high school, the first reflections on choosing a future profession appear. Choosing a profession is one of the key milestones in each individual's career. By choosing a profession in accordance with the individual's interests, support for successful work in the future and a quality relationship and self-actualization of the individual in society is ensured. Through this work, we try to examine the professional interests of the students of the Gymnasium in Prijepolje, Republic of Serbia, and define which professional interests are dominant, which are intertwined, that is, repeated, and which combinations of professional interests play a key role in the research. The most common reasons why young people enroll in secondary school are choosing a school where a friend goes, choosing schools/majors that have a "good reputation" (so-called elite schools), then choosing a profession that is most often sought after on the labor market, choosing occupations that ensure economic and social existence in society, choosing courses that are third degree and guarantee easier completion of education and quick reproduction of employability and the like. Precisely because of the wrong efforts of high school students, Holland's questionnaire, which will be used as a measuring instrument in this work, represents a reliable and precise guide for high school students in which direction they should orient their future profession, and how to make the right decision when enrolling and acquiring certain knowledge in the chosen field. occupations. In other words, Holland's questionnaire can help us figure out the question that high school students often ask themselves when enrolling in high school, namely: "What profession is right for me?". Making the right decision lies precisely in testing the student's professional interests, and acting within the sphere of one's own possibilities and desires for a certain profession.

Key words: professional orientation, Holland's questionnaire, professional interests, career, occupation, ability.

САДРЖАЈ

1. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА	1
2. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА	8
3. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	9
3.1. УЗОРАК ИСТРАЖИВАЊА	9
3.2. ИНСТРУМЕНТАРИЈ	10
3.3. ИСТРАЖИВАЧКИ ПОСТУПАК	11
4. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА	13
5. ЗАКЉУЧАК	24
6. ЛИТЕРАТУРА	27
7. ПРИЛОЗИ	29

1. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Професионална оријентација се може посматрати као мултидисциплинарна делатност низа сродних наука као што су педагогија, социологија, психологија, економија и др. (Ланчић, Мајски-Цесарец и Мусил, 2010). Такође, можемо слободно закључити да је професионална оријентација као грана науке, настала управо из тежње људи за усмеравањем у области запослења, тржишта рада као и у смислу наставка даљег школовања и одабира будућег занимања. Сходно томе професионалну оријентацију можемо сагледавати као друштвену и стручну делатност. Оно што чини основу таквих претпоставки јесте темељ на основу следећих спознаја: људи се разликују у погледу знања, вештина, образовања, мотивације за рад итд. Дакле, рад или образовање одређује специфичне задатке човека с обзиром на његово знање, вештину или мотивацију, и стога се људи различитих карактеристика не могу прилагодити на исти начин свим радним или образовним захтевима (Розмарић, 1976). Према Јелавићу (1976) не постоји особа која се није могла прилагодити некој врсти радне или образовне активности. Професионална оријентација као таква има велики индивидуални, али и друштвени смисао. Према Шверку (2012), доношење одлуке о избору професије или образовања је најважнија одлука у животу човека јер има индивидуалне, али и друштвене конотације. Тачније, на индивидуалном нивоу особа бира посао којим ће се бавити, а који одговара њеним карактеристикама односно интересима, способностима и могућностима за бављење одређеном врстом посла, сходно томе настају дилеме сваког појединца у смислу навикавања на посао, навикавања на нове радне обавезе, рад у тиму, индивидуални рад на себи, одговорност за колектив и обавезе и сл.

Што се тиче друштвене конотације као и сваки појединац друштва, особа као јединка мора ићи у смеру друштвене интеграције, односно као и свако људско биће омогућити себи егзистенцијалну потпору у савременом свету у којем живи, бити подобан за тржиште рада, уклапати се у друштвене норме и пре свега бити прихваћен од друштвене заједнице и спреман да улаже у индивидуални професионални капитал, као и у капитал друштвене заједнице којој доприноси.

Поред професионалне оријентације веома важне дефиниције које срећемо у стручној литератури јесу: професионално вођење, каријерно саветовање и каријера. Према аутору Шарф (2016) професионално вођење је процес који омогућава појединцима да

истраже своје способности, интересе и вредности у контексту могућности за рад и каријеру, уз помоћ саветника који им пружа подршку у доношењу одлука о њиховом професионалном путу. Аутор Зункер (2016) дефинише да каријерно саветовање јесте професионална услуга која укључује процесе подршке, информација и вођења како би се клијентима помогло у доношењу информисаних и свесних одлука о каријери и развоју професионалних компетенција. Такође каријера јесте битни саставни део сваког појединца који дефинише животни пут. Тако аутори Гринхаус и Каланан (2014) наводе за каријеру дефиницију да је каријера животни пут особе у погледу рада, који укључује низ запослења, улога и активности које појединац обавља током свог радног века, и који може одражавати напредак, континуитет и лични развој у одређеној области. Пре неголи особа стаса за бављење одређеном професијом пре свега мора проћи сам процес образовања.

Образовање јесте кључни сегмент напретка појединца у жељеној области одабраног занимања. Управо зато образовање као процес одгојно-образовног напретка треба бити и процес непосредног усмеравања ученичких могућности и жеља. Како би могућности биле оствариве и заиста реалне, кључну бит у самом процесу играју професионални интереси. Професионалне интересе најједноставније можемо дефинисати као подручја или активности у којима појединци имају јаке склоности, мотивацију и жељу да се ангажују у оквиру свог посла или каријере. Професионални интереси у себи могу садржати : техничке вештине и знања, креативне активности, социјални рад и помагање другима, управљање организацијама, истраживање и развој и сл. Сходно томе, професионални интереси утичу на избор појединца у погледу каријере, радног окружења и професионалних циљева јер људи често бирају послове и улоге које се подударују са њиховим интересима како би остварили лични и професионални успех. Када говоримо о образовном контексту велику улогу по питању усмеравања појединца за одабир будућег занимања има педагог. Вуковић (2009) наводи важне принципе којих сваки педагог треба да се придржава, а то су поверење, поузданост и усклађеност. На њима се заснива квалитет рада школског педагога. Важан задатак педагога, као и других актера у образовном систему, јесте припрема ученика за будући живот. За педагоге је веома важно да прихвате изазове и помогну другима да прихвате промене које су им наметнуте. Кроз свој рад са ученицима педагог треба да ради на јачању вршњачких група односно на учењу ученика вредностима које ће им помоћи у будућем животу. Школски педагог се сматра координатором свих

активности у школи у циљу припреме, вредновања и спровођења образовно-васпитног рада школе. Вуковић (2011) истиче педагошку делатност као посао и улогу педагога који има за циљ развој потенцијала деце, као и развој њихове мотивације. Спона којом педагог остварује комуникацију са учеником у смислу професионалног вођења јесте професионална оријентација. Професионалном оријентацијом педагог се служи саветовањем без давања савета, односно да кроз непосредан рад са учеником и раду на самоспознаји ученикових могућности, помогне ученику да самостално донесе одлуку за будуће занимање у складу са његовим преференцијама. Веома је важно да педагог, као непосредан саучесник у професионалном вођењу, не намеће властити став и мишљење ученику, већ да помогне ученику да спозна своје могућности и своје особености спрам својих жеља, те да самостално донесе одлуку. У контексту професионалне оријентације педагог мора поседовати одређене компетенције како би ефикасно радио са ученицима по питању развоја каријере.

На првом месту јесу стручне компетенције, односно да педагог мора тумачити одређене образовне теорије и методе, као и актуелне трендове у образовању, као и да треба познавати садржај професионалне оријентације како би на адекватан начин пренео знање ученицима

Затим психолошке и социјалне компетенције, које дефинишу познавање развојних стадијума ученика, те способност комуникацијских вештина са ученицима.

На трећем месту јесу методолошке компетенције којима се дефинишу планирање и организација којом педагози изражавају способност да осмисле и реализују одређени образовни програм, у овом смислу професионалну оријентацију и процес вођења, те употребе иновација у настави, тј. креативним коришћењем нових метода, алата и технологија у процесу процене.

Веома важна улога огледа се и у оцени и процени педагога по питању ученичких професионалних интереса, примени различитих тестовних материјала и давању конструктивних повратних информација самом ученику. Такође педагог мора поседовати изванредне саветодавне вештине у пружању подршке при избору образовног пута, укључујући анализу професионалних интереса и способности. Аутор Станичић (2001, према Фајдетих, Шнидарић, 2014) утврдио је тезу да је педагог стручни сарадник широког профила са богатим пољем стручне делатности, односно да делује у свим доменима

ученичког развоја и потреба унутар одгојно-образовне установе. Грђан (2007) сматра да педагози имају своју фундаменталну улогу као стручни сарадници. Поред педагошког знања које поседују, важно је и поседовање одређених квалитета. Морају пре свега бити социјално и емоционално зрели, имати високе интелектуалне способности, широко опште образовање, педагошки такт, бити ненаметљиви и етични. Поред бројних фактора који могу деловати на ученички одабир занимања односно школе, велику улогу такође има и сама породица. Осим што породица има примарну функцију одгајања детета, такође поседује и функцију професионалног усмеравања. Шимуновић, Бабаровић, Шверко (2020) указују на значај и велики утицај родитеља на избор професије. Према Вистон и Келлер (2004), породични фактори у избору каријере су подељени на структурне породичне варијабле (нпр. занимање родитеља, породична констелација, социоекономски статус породица) и породичне варијабле процеса (нпр. родитељска топлина, подршка, подстицање аутономије, образац привржености детету). Аутори истичу и размишљања Холанда (1985), према којем социокултурна средина у којој дете одраста игра важну улогу у развоју његове каријере. Они су такође истицали СТЕМ истраживање које наводи да занимање родитеља може значајно утицати на избор занимања код деце. Такође у студијама се наводи утицај занимања мајке и оца на избор занимања детета, односно да деца бирају своје занимање по моделу занимања својих родитеља. „Према социјализацијским и когнитивним теоријама, вероватније је да ће деца усвојити понашања оних модела који су им слични, а самим тим и понашања везана за родно стереотипне активности (Мацоби, 1998, према Шимуновић и сар. 2019., стр.311). Иако родитељски потицај за ученички развој каријере може бити позитиван и имати адекватне и реалне исходе, такође може поседовати и своје лоше стране, од оних да дете преузима модел каријере на основу својих родитеља стварајући тако уврежене „традиционалне породичне послове“ који се преносе са колена на колена, а да при том дете нема склоне професионалне интересе, већ да је ступило у поглавље живота за које није заинтересовано, дозрело или га једноставно не разуме. Такође окидач лошег модела усмеравања родитеља може бити и неке неиспуњене жеље родитеља из својих адолесцентних година, те исте жеље желе да пренесу на своју децу како би их остварили. На пример, отац је хтео да буде пилот у својим адолесцентним годинама, с обзиром да је завршио медицински факултет и није остварио своју жељу/хир, по сваку цену жели да његово дете заврши за пилота јер би на тај начин био задовољан на основу својих

субјективних емоционалних уверења. Управо на овом примеру можемо поставити питање да ли дете којем отац жели да постане пилот има професионалне интересе склоне ка том послу, да ли има могућности за бављење тим послом и да ли је цео процес замишљених захтева иреалан или реалан. Многи родитељи желе наметнути деци туђе моделе професионалне каријере. На пример, мајка која је видела своју пријатељицу како је запослена у банци на место службеника, усмерава дете након основне школе на смер економског техничара (Средња економска школа), неби ли створила замишљену визију туђег модела каријере на сопственом детету, не узимајући у обзир дететове професионалне интересе. Психологиња Ђорђевић (2014) истиче факторе који највише утичу на одлуке младих о будућим занимањима, а то су медији, наставници, породица и пријатељи, непланирани и случајни догађаји. Сваки од њих на свој начин утиче на доношење одлука, па очекивања родитеља и породице играју велику улогу у избору будућег занимања. Посебно је важно поменути фактор непланираних и случајних догађаја. На пример ако је дете у свом детињству (узмимо период 5.-ог разреда основне школе) доживело медицинску помоћ у смислу оперативног захвата, у подсвести детета због љубазности особља, хуманости посла којом се особље бави и сличних фактора, у детету се могу створити рефлексије професионалних интереса за тај посао, односно да дете зажели да у скоријој будућности упише средњу медицинску школу или у даљој будућности медицински факултет, па самим тим буде будући хирург или медицински техничар.

Обзиром на све поменуто можемо направити кратки резиме свих фактора који играју кључну улогу у избору занимања /школе, а то су:

1. Породица (поједини чланови уже и шире породице, наслеђивање породичног посла)
2. Образовање (наставници или сарадници као модел/узор, одређени предмет које дете изучава у току школовања, а из којег поседује најбољи успех)
3. Професионални интереси (лични афинитети детета које дете поседује, специфични хобији које деца практикују)
4. Могућност запослења (реална ситуација друштвене запошљивости и егзистенције, тренутна ситуација на тржишту рада)
5. Медији и друштвени утицај (друштвене мреже, људи из непосредне околине који остварују изузетне успехе у свом послу)

6. Пријатељи (размена искустава и заједничких интереса)
7. Личне вредности (помагање другима, заштита животне средине, иновације, креативност и сличне вредности које млади сматрају за исправним у друштву и за које се залажу)
8. Социо-економски статус (финансијски фактори, запосленост родитеља и сл.)

Од свих поменутих фактора кључни и реални фактор одабира будућег занимања детета јесу професионални интереси. Теорија која повезује карактеристике посла са карактеристикама детета/човека јесте Холадова теорија професионалних интереса, која је најраспрострањенија и најприхваћенија од стручњака широм света. Генетика и друштвена околина трасирају пут појединца ка будућем занимању стварајући одређену врсту искуства. На основу свог искуства, особа ствара хијерархију навика или преферираних метода којима касније обавља своје дужности и покушава да овај готов репертоар понашања уклопи у одговарајуће окружење (Холанд, према: Кантас & Хантзи, 1991:10) .

Џон Луис Холанд био је амерички психолог и професор емеритус социологије на Универзитету Џон Хопкинс, рођен 21.10.1919.године.Био је творац теорије професионалних интереса која носи назив по њему. Његова теорија до данашњих дана уско прожима истраживање и праксу саветовања и усмеравања каријере младих. Према Холандовој теорији особе успевају у окружењу и пословима који им одговарају. Он је дефинисао да се сви људи могу категорисати у 6 типова личности на основу својих професионалних интереса.У својој теорији је поделио 6 типова личности на основу професионалних интереса и то на :

1. Реалистични / међународна ознака „**R**“ (особе који воле практичне задатке и активности, рад са рукама и решавање физичких проблема. На пример типови послова као што су : механичар, инжењер, грађевински радник и сл .)
2. Инстраживачки / међународна ознака „**I**“ (особе које уживају у размишљању, решавању сложених проблема и анализи података.Овај тип људи је често повезан са науком, медицином или истраживачким процесом)
3. Уметнички / међународна ознака „**A**“ (особе које воле да изражавају себе кроз уметност, писање или неке друге креативне активности)

4. Социјални / међународна ознака „S“ (особе које уживају у раду са људима и у пружању помоћи другима. Типична занимања која укључују друштвени социјални тип јесу саветници, учитељи, педагози, психолози, медицински радници и сл.)

5. Подузетнички / међународна ознака „E“ (особе које воле да утичу на друге, доносе одлуке или воде тим, на пример: менаџер, предузетници, пословни партнери, продавци и сл.)

6. Конвенционални / међународна ознака „C“ (особе које воле организовати нешта, особе које воле рад са бројевима или подацима, на пример: рачуновођа, административни радник, аналитичар и сл.)

Основни принципи на основу којих почива дата подела и сама теорија јесу следећи:

- Људи ће бити најзадовољнији и најпродуктивнији у пословима који одговарају њиховом типу професионалних интереса.
- Већина људи се не уклапа у само један тип личности, већ имају комбинацију више њих.
- Поменута теорија се користи у саветовању за избор каријере како би се помогло људима да пронађу послове у којима ће се осећати испуњено и мотивисано.

Ученици основних школа се још у 8.разреду основне школе сусрећу са Холандовим упитником професионалних интереса (Холандовом теоријом) где тестирају своје професионалне интересе и одређују свој тип личности који им помаже приликом уписа на виши ниво образовања у самом процесу транзиције. Када говоримо о процесу ученичке транзиције, веома је важно напоменути да је ученичка транзиција један од кључних сегмената који прати образовни процес. Свака ученичка транзиција је нови почетак и ново поглавље дететовог усмеравања. Под појмом ученичке транзиције подразумева се прелазак из примарног окружења детета у ново окружење, на пример прелазак из вртићке предшколске установе у систем основношколског одгоја и образовања, односно прелазак из основношколског институционалног оквира на средњошколски и прелаз из средњошколског система на високошколски. Веома је важно да процес ученичке транзиције буде поплочан стабилним и јасним намерама као и свесрдном подршком особа из

непосредне околине. Управо из свега наведеног, ученицима је веома важно да имају повратне информације још у периоду основношколског узраста предметне наставе о својим професионалним интересима, како би се након завршетка основне школе адекватно усмерили на прави пут образовног сазревања.

Актуелна тема матурантских родитељских састанака, телевизијске емисије и ученичких размена информација јесу упис у средњу школу, односно често понављана питања: „Да ли сам се определио/ла исправно по питању средње школе?“; „Да ли је одабрано занимање за мене?“; „Да ли ћу ја то моћи?“ и слично. Обзиром на актуелну проблематику одлучили смо се обрађивати управо ову одгојно-образовну тему, а то су професионални интереси, чији се значај огледа у исправности одабира ученичких жеља по питању средње школе.

2.ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања рада јесте утврђивање професионалних интереса код ученика средњих школа.

3.МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

3.1. УЗОРАК ИСТРАЖИВАЊА

Узорак коришћен у нашем истраживању представља врсту узорка који се у педагошким истраживањима назива намерни- пригодни узорак. Намерни- пригодни узорак представља тип узорка који истраживач селективно бира на основу одређених карактеристика или доступности испитаника који најбоље одговарају циљу истраживања. Другим речима, намерни-пригодни узорак (ненасумични) јесте узорак у којем се јединице или испитаници бирају на основу намерног избора истраживача узимајући у обзир њихову релевантност за истраживање.

Узорак у нашем истраживању сачињава 100 ученика Гимназије у Пријеполу, узраста од 14 до 18 година, који похађају природно-математички смер Гимназије из сва четири разреда поменутог смера. Узорак је изабран методологијом намерног пригодног узорковања, с обзиром на то да су испитаници одабрани из специфичне циљне групе која одговара циљевима истраживања. Узорак обухвата ученице и ученике чије се карактеристике уклапају у оквиру истраживачког питања, посебно у погледу њиховог образовног профила и развојних карактеристика. Такође, одабир узорка поменутом методом дефинише да је истраживање усмерено на специфичну популацију ученика чији се образовни профил и старосна доб сматрају релевантним за проучавање професионалних интереса у средњошколском узрасту.

Узорак чине:

1. У првом разреду (одељење I/1) укупно 36 ученика од којих је 11 девојчица и 25 дечака добне старости од 14 до 15 година.
2. У другом разреду (одељење II/2) укупно 25 ученика од којих је 15 девојчица и 10 дечака добне старости од 15 до 16 година.
3. У трећем разреду (одељење III/3) укупно 17 ученика од којих је 8 девојчица и 9 дечака добне старости од 16 до 17 година.
4. У четвртном разреду (одељење IV/4) укупно 22 ученика од којих је 15 дечака и 7 девојчица добне старости од 17 до 18 година.

3.2. ИНСТРУМЕНТАРИЈ

У нашем истраживању за мерни инструмент смо користили Холандов упитник професионалних интереса који представља скалу професионалних интереса састављену од 3 мање субскеале. Упитник је дат у Прилогу.

Пре попуњавања упитника ученици су информисани о циљу истраживања и чињеници да је њихово суделовање у истраживању добровољно и анонимно.

Упитник садржи укупно 60 честица од којих :

- 10 честица мери реалистични тип личности према Холанду
- 10 честица мери истраживачки тип личности према Холанду
- 10 честица мери уметнички тип личности према Холанду
- 10 честица мери социјални тип личности према Холанду
- 10 честица мери подузетнички тип личности према Холанду
- 10 честица мери конвенционални тип личности према Холанду

Свака честица која мери реалистични тип личности, поред редног броја честице има мало слово „р“, честица која мери истраживачки „и“, уметнички „а“, социјални „с“, подузетнички „е“ и конвенционални „ц“. Мале словне ознаке су почетна слова професионалних интереса транскриптованих са енглеског језика ради лакшег разумевања. Свака субскала састоји се од тврдњи које мере у првој субскали професионалне активности, у другој професионалне интересе и у трећој професионална занимања. Честице су формулисане у облику јасних концизних тврдњи. Испитаници одговарају на тврдње на начин да заокружују степен слагања на скали од 1 до 5 за дату тврдњу по растућем степену од 1 (у потпуности се не односи на мене) до 5 (у потпуности се односи на мене). Приликом сабирања збирног резултата свака од честица се сабира понаособ на начин да су раздвојене у 6 категорија по скали која се мери. Збир честица из све три субскеале дају коначан резултат за сваки професионални тип личности. На тај начин истраживач добија за сваку скалу збирни приказ одређених типова личности према Холанду. На крају у збирној табели

истраживач попуња укупне резултате за сваки тип личности на основу резултата из све три субскеале и добија коначни резултат тестовног материјала. На основу коначне збирне таблице истраживач добија доминантни професионални тип личности, затим други, трећи и тако све до 6-ог типа личности, вредност која одговара сваком од њих. Сваки професионални тип личности има свој резултат за активности, интересе и занимања. На основу целе анализе истраживач попуња након коначне збирне табеле која прва три професионална типа личности доминирају код ученика, како би могао да заокружи приближно највећа два, односно три професионална интереса и на тај начин на основу таблице занимања (Прилог бр.3) одгонетне којем занимању је ученик склон на основу резултата тестирања професионалних интереса. Таблица занимања на основу доминантних професионалних интереса, дата је у Прилогу.

3.3. ИСТРАЖИВАЧКИ ПОСТУПАК

За истраживачки поступак МА рада одабрали смо Гимназију у Пријеполу (Општина Пријеполје, Златиборски округ, Република Србија), која се налази у улици 4.Децембра бр. 3. Гимназија у Пријеполу је одабрана због профила ученика који је похађају. Одабиром гимназије ученици не одабирају и своје коначно професионално усмерење, јер после завршене Гимназије настављају високошколско образовање које може бити различитих професионалних интереса. Сходно томе да ученици Гимназије уписују факултете након завршеног формалног образовања у Гимназији, школски успех ученика Гимназије је у односу на струковне школе, на нивоу групе, знатно бољи и на завидном нову, што је још један од сегмената због чега смо одабрали баш ову школу за истраживање.

Са истраживањем је првобитно упозната Управа школе. Након разматрања добили смо одобрење за спроведено истраживање. Ток истраживачког поступка текао је на начин да смо часове које су ученици губили из оправданих разлога искористили за истраживачки рад. Напомињемо да су ученици пре самог процеса тестирања, у ранијем периоду били упознати за наш долазак, те им је исти саопштен у виду обавештења од педагога школе. Иако смо написали упутство на почетку упитника, при сваком сусрету са ученицима подробно смо појаснили циљ и сврху нашег доласка, начин попуњавања упитника,

дефинисали загарантованост приватности и анонимности, те да смо отворени за помоћ по питању нејасноћа или додатних информација.

Истраживање је спроведено дана 16.05. и 17.05.2024. године, односно у академској 2023/2024 години. Процес истраживања спроведен је у просторијама/кабинетима Гимназије. Временски оквир попуњавања упитника трајао је 20 минута по једној групи ученика. Групе ученика су биле распоређене у 4 појединачна сусрета са по 25 ученика по једној групи, односно укупно 80 минута тестирања узорка.

4. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Према резултатима спроведеног истраживања, утврђујемо следећи табеларни приказ:

	БРОЈ ОСТВАРЕНИХ БОДОВА НА УПИТНИКУ ПРЕМА ХОЛАНДОВОЈ ТИПОЛОГИЈИ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА					
	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц
ЗБИР:	7	23	15	29	33	2

*Табела бр.1: Збирни резултати истраживања: „Професионални интереси код ученика средњих школа“, Извор: ауторско МА истраживање.

На основу табеле бр.1 први доминантни интерес на основу резултата спроведених на узорку јесте подузетнички тип личности са оствареном нумеричком вредношћу 33. Други професионални тип личности јесте социјални са оствареном нумеричком вредношћу 29, док треће место бележи истраживачки тип личности са нумеричком вредношћу 23. Остала три бележе значајно мање вредности и то реалистички са нумеричком вредношћу 7, затим уметнички са нумеричком вредношћу 15 и конвенционални са нумеричком вредношћу 2.

Обзиром на добијене нумеричке вредности појаснићемо резултате даљом елаборацијом:

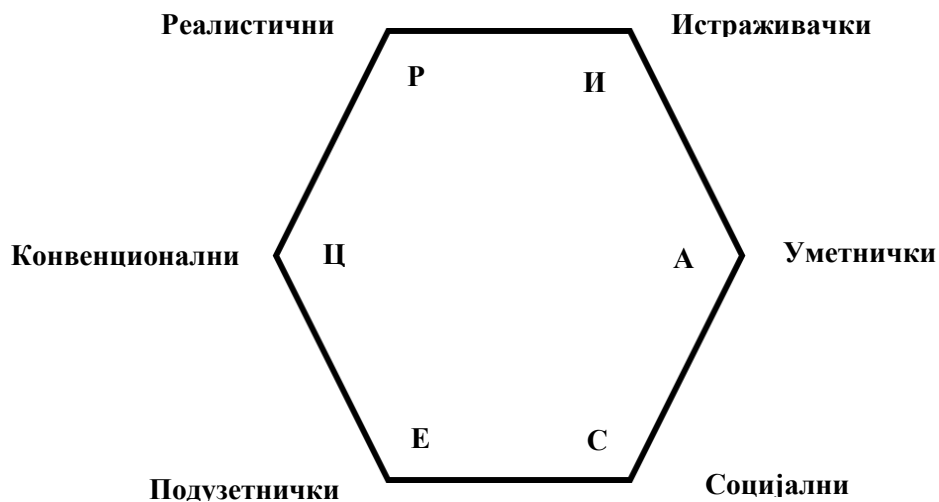
Број испитаника који је учествовао у истраживању бројао је 100 јединки. Када саберемо збирну табелу резултата добијамо број 109. Разлог таквог одступања налазимо у томе да су неки испитаници имали више доминантних професионалних типова личности са

истом нумерацијском вредношћу као што су испитаник 14,26,41,45,53,63 и 82, који су имали доминантна по два професионална типа личности, док код испитаника 61 наилазимо на доминантна три професионална типа личности. Узимајући као претпоставку да сваки испитаник треба имати по један доминантни тип личности (како би збир био 100) збир поменутих резултата код испитаника одузет разликом дају број 9 који је у одступању у збирној табели.

Пример: Испитаник бр.14. има доминантна два типа, ако изузмемо један тип и претпоставимо да има само један доминантни тип личности, разлика у одступању $2-1=1$ добија на значају укупној вредности која одступа, а то је 9.

Сходно томе на испитанике 14,26,41,45,53,63 и 82 имамо по једно одступање, то је укупно 7 збирних одступања. Док, код испитаника 61 имамо 2 збирна одступања. Дакле $7+2=9$ збирних одступања која дефинишу 100 испитаника /типова професионалних личности.

Написано стање може бунити како научну тако и ненаучну јавност због превеликог одступања нумеричких вредности истраживања, те да ли се може јавити вредност која је дефинисана као погрешка услед неискрених одговора. Наравно у елаборацији служићемо се Холандовим хексаграмом како би испитали тачност добијених резултата, односно блискост добијених једнаких вредности професионалних типова личности.

*Холандов хексагонални модел професионалних типова личности. Аутор: Истраживач .

Код Холандовог хексагоналног модела типови личности распоређени су у облику шестоугла, где су типови који су близу једни другима сличнији по карактеристикама, док они који су супротни (даљи један од другог) имају мање заједничких карактеристика. Овај модел служи за боље разумевање односа између типова личности према Холанду. Што су два или три типа личности ближа једна другом, то је вероватноћа да је резултат добијених вредности тачан већа или супротно.

Редоследом одступања пратићемо добијене резултате по броју испитаника, те табеларно приказати следеће:

БРОЈ ИСПИТАНИКА НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА	ТИПОВИ ЛИЧНОСТИ КОЈИ ИМАЈУ ИСТЕ ВРЕДНОСТИ	ПРЕМА ХОЛАНДОВОМ ХЕКСАГРАМУ ДОБИЈЕНЕ ВРЕДНОСТИ ИМАЈУ/НЕМАЈУ ЗАЈЕДНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	КОНЗИСТЕНТНОСТ РЕЗУЛТАТА ПРОФЕСИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА ИСПИТАНИКА
14.	Социјални и Подузетнички	ИМАЈУ	КОНЗИСТЕНТАН
26.	Истраживачки и Социјални	НЕМАЈУ	НЕКОНЗИСТЕНТАН
41.	Истраживачки и Подузетнички	НЕМАЈУ	НЕКОНЗИСТЕНТАН
45.	Истраживачки и Подузетнички	НЕМАЈУ	НЕКОНЗИСТЕНТАН
53.	Реалистички и Истраживачки	ИМАЈУ	КОНЗИСТЕНТАН
61.	Уметнички, Социјални и Подузетнички	ИМАЈУ	КОНЗИСТЕНТАН
63.	Подузетнички и Конвенционални	ИМАЈУ	КОНЗИСТЕНТАН
82.	Социјални и Подузетнички	ИМАЈУ	КОНЗИСТЕНТАН

Провером на основу таблице и прегледа резултата истраживања дефинишемо следеће:

Резултате добијене код испитаника, а који одступају од броја испитаника и то код : 14.-ог, 53.-ег, 61.-ог, 63.-ег и 82.-ог испитаника дефинишемо као конзистентне и тачне вредности односно да испитаници имају изражен већи број професионалних типова личности на основу провере поткрепљене Холандовим хексагоналним моделом, а који имају заједничке карактеристике.

Резултате добијене код испитаника, а који одступају од броја испитаника и то код: 26.-ог, 41.-ог и 45.-ог испитаника дефинишемо као неконзистентне и нетачне вредности односно да испитаници немају изражен већи број професионалних типова личности на основу провере поткрепљене Холандовим хексагоналним моделом, јер комбинације професионалних типова личности добијених код ових испитаника немају заједничке карактеристике, те можемо у овим случајевима препоставити да су испитаници одговарали неискрено на понуђене тврдње механичким попуњавањем уптника без разумевања истог.

Даљом анализом можемо утврдити да је код одређеног броја испитаника забележено понављање одређене комбинације професионалних типова личности сходно томе вршимо даљу елаборацију резултата:

Комбинација професионалних интереса- „IS“ (истраживачки и социјални тип) јавља се код 5 испитаника. За дату комбинацију погодују послови као што су : психолог, психотерапеут, социјални радник, истраживач у друштвеним наукама, медицински истраживач, наставник или професор, саветник за каријеру. Опис послова ове две комбинације односи се на људе који су истовремено интелектуално радознали и оријентисани ка помагању и сарадњи са другима. Ова комбинација професионалних типова је честа код оних који воле истраживање, решавање проблема, али и рад са људима.

Комбинација професионалних интереса- „IER“ (истраживачки, подузетнички и реалистички) јавља се код 3 испитаника. За дату комбинацију погодују послови као што су: инжењер, предузетник у технолошком сектору, иновациони менаџер, индустријски дизајнер, технички директор, пројектни менаџер у научним или инжењерским пословима.

Комбинација ових типова личности дефинише оне особе које су заинтересоване за каријеру која у себи садржи практичне вештине, истраживање и подузетничке способности.

Комбинација професионалних интереса- „IES“ (истраживачки, подузетнички и социјални) јавља се код 2 испитаника. За ову комбинацију карактеристични су послови као што су : менаџер у образовању, консултант за развој пословања, јавни здравствени радник. Комбинација поменутих типова професионалних интереса је веома флексибилна и идеална за послове који захтевају интелектуалну анализу, лидерство и друштвени контакт. Такође опис послова које нуди ова комбинација одговара особама које воле да решавају комплексне проблеме, али истовремено имају развијене подузетничке и социјалне способности.

Комбинација професионалних интереса- „AS“ (уметнички и социјални) јавља се код 2 испитаника. Опис послова који одговара овој комбинацији јесте : наставник уметности, драмски педагог, музички терапеут, радник у културним и друштвеним програмима. Људи са овом комбинацијом често уживају у изражавању својих уметничких способности на начин који укључује друге и омогућава им да помогну или подучавају у том процесу.

Комбинација професионалних интереса- „SEC“ (социјални, подузетнички и конвенционални) јавља се код 2 испитаника. Послови који одговарају поменутој комбинацији су : менаџер у људским ресурсима, саветник за организациони развој, финансијски саветник, менаџер пројеката у социјалним програмима. Ова комбинација типова личности идеална је за улоге које укључују друштвене интеракције, али у оквиру структуралног, организованог и ефикасног система.

Комбинација професионалних интереса- „EI“ (подузетнички и истраживачки) јавља се код 3 испитаника. Ова комбинација погодује пословима као што су : менаџер истраживања и развоја, пословни аналитичар, консултант за иновације, маркетинг аналитичар у научним или технолошким областима. Дата комбинација одговара људима који воле да примењују своје знање у контексту подузетничких активности, користећи своје истраживачке способности за решавање комплексних проблема и доношење стратешких одлука.

Комбинација професионалних интереса- „SE“ (социјални и подузетнички) јавља се код 4 испитаника. Опис послова за дату комбинацију јесте: саветник за запошљавање, шеф пројекта у хуманитарним организацијама, тренер или едукатор у областима лидерства и личног развоја, јавни говорник или мотивациони тренер. Људи склони овој комбинације професионалних интереса уживају у помагању другима, али истовремено су мотивисани да преузму улоге вођства и организовања.

Комбинација професионалних интереса- „EIS“ (подузетнички, истраживачки и социјални) јавља се код 2 испитаника. Послови везани за ову комбинацију су : консултант за научну политику, управник у образовању, социјални предузетник у области технологије, менаџер у консултативним фирмама која се баве истраживањем тржишта и сл. Ова комбинација одговара особама које воле да примењују своје аналитичке вештине у лидерским позицијама, где могу да утичу на друштво.

Ако сагледамо све комбинације које су се јављале унутар резултата истраживања, можемо закључити да су комбинације интереса изведене на принципу да су интереси унутар комбинације сличних карактеристика и да се надовезују, чиме потврђујемо тачност Холандове теорије професионалних интереса и самог упитника.

Ако се вратимо на почетак резултата увидећемо да подузетнички тип личности има највишу вредност резултата са 33. Оправдање резултата можемо дефинисати следећи елаборатом:

Резултат од 33 који показује склоност ка предузетничком типу личности може се објаснити кроз више фактора који утичу на развој интересовања и професионалних тенденција код ученика Гимназије. Гимназије, као образовне установе, пружају широку лепезу знања и вештина које ученицима отварају могућности за будуће професионално опредељење, укључујући предузетништво.

Фактори који би могли утицати на дати резултат јесу:

1. Разноликост вештина и способности развијених у Гимназији. Гимназије, посебно оне које имају богате програме у области друштвених и природних наука, подстичу развој

критичког размишљања, решавања проблема и комуникацијских вештина. Ове способности су кључне за предузетничке активности, јер предузетници морају бити способни да анализирају ситуације, доносе брзе и ефикасне одлуке и комуницирају са различитим групама људи. Ученици који из гимназије излазе са развијеним овим вештинама могу показати веће склоности ка предузетничким активностима.

2. Изложеност лидерским активностима и групном раду. Многе Гимназије подстичу ученике да учествују у ваннаставним активностима као што су ученички парламенти, дебатни клубови и други пројекти који развијају лидерске способности и иницијативу. Учесници оваквих активности често развијају предузетничке способности јер су приморани да организују догађаје, управљају људима и преузимају одговорност за пројекте, што је типично за предузетнички дух.

3. Савремени утицај медија и друштва. Ученици Гимназије су у периоду када су под великим утицајем медија, друштвених мрежа и трендова у савременом друштву. Предузетништво је све више истицано као важна каријера у савременом глобалном економском контексту. Многи млади људи су инспирисани успешним предузетницима које виде у медијима и имају жељу да и сами постану део предузетничког света. Ово може бити јак мотиватор који утиче на резултате попут овог у тестовима оријентације.

4. Снажна жеља за аутономијом и независношћу. Ученици Гимназије, нарочито у завршним разредима, често показују снажну жељу за самосталношћу и независношћу, што је карактеристично за предузетничке типове. Предузетништво им омогућава управо то -независност у доношењу одлука и креирању сопственог пута. Ова потреба за контролом над сопственим радом и успесима може довести до тога да ученици покажу веће предиспозиције за предузетничке активности.

5. Растућа популарност предузетништва у образовању. У многим Гимназијама, чак и у традиционалним образовним програмима, све више се истиче значај предузетничког размишљања. Програми који подстичу креативно размишљање, решавање проблема и иновације могу ученицима пружити знања и вештине које су релевантне за предузетништво. Ово може објаснити зашто ученици у Гимназији, иако се не налазе у стриктно предузетничком окружењу, показују високе резултате на тестовима који мере предузетничке склоности.

На основу фактора које смо навели са сигурношћу можемо утврдити следеће:

Иако је Гимназија традиционално академски оријентисана установа, она и те како развија многе вештине које су од суштинске важности за предузетништво, као што су лидерство, критичко размишљање, организација и креативност, односно све битне карактеристике подузетничког типа личности.

Другорангирани јесте социјални тип личности са вредношћу 29. Фактори који би могли утицати на дати резултат би били:

1. Улога у групним активностима. Током Гимназијског образовања, учешће у групним пројектима, клубовима или ваннаставним активностима често развија социјалне вештине. Ученици који активно учествују у овим активностима стичу способности за комуникацију, сарадњу и решавање конфликта, што су све важне особине социјалног типа личности.
2. Развијена емпатија и интерперсоналне вештине. Социјални тип личности обично подразумева високу емпатију и способност разумевања осећања других. Ученици у Гимназији често раде на развоју ових вештина кроз интеракцију са вршњацима и наставницима. Ове вештине могу се видети у различитим ситуацијама, као што су рад на пројектима, учествовање у волонтерским активностима или организовање догађаја.
3. Искуства у раду са заједницом. Учествовање у друштвеним или хуманитарним иницијативама током похађања Гимназије може допринети развоју социјалних вештина и интересовања. Пројекти који укључују помоћ другим људима или рад у локалној заједници могу подстаћи ученике да разумеју значај друштвеног ангажовања, чиме се објашњава веза између добијеног резултата и њихових искустава.
4. Оријентација ка комуникацији. Ученици са социјалним типом личности често показују таленат за комуникацију, што укључује способност да се лако изразе, активно слушају и разумеју потребе других. Овај аспект може бити развијен кроз учешће у

дебатним клубовима, новинарству или другим активностима које захтевају добру комуникацију.

5. Снажна подршка у социјалним мрежама. У данашњем друштву, социјалне вештине су важне не само у физичком окружењу, већ и на друштвеним мрежама. Ученици Гимназије често користе ове платформе за изградњу и одржавање својих друштвених мрежа, што може утицати на њихову способност да се повезују са другим људима, али и на развој социјалних вештина.

Трећерангирани резултат јесте истраживачки тип са резултатом 23. Фактори који би могли утицати да се истраживачки тип професионалних интереса истакне међу прва три били би:

1. Период развоја истраживачких вештина у Гимназији. Гимназија нуди многе могућности за развој истраживачких вештина, као што су пројекти, лабораторијски радови и истраживачки задаци. Често, ове активности захтевају анализу информација, критичко разматрање и примену теоријских знања у практичним ситуацијама.
2. Интересовање за научне предмете. Дати резултат може указивати на то да постоји одређено интересовање за научне предмете, али да то није примарна или најјача склоност. Учење о природним или друштвеним наукама, као и учешће у пројектима који укључују истраживање, може допринети развоју способности за истраживање.
3. Развијена аналитичка и логичка разматрања. Истраживачки тип личности укључује способности за аналитичко разматрање и логичко размишљање. Ове вештине се често развијају кроз разматрање различитих аспеката проблема и упоређивање података
4. Став о истраживању и откривању нових идеја. У Гимназији, ученици су често изложени различитим концептима и идејама. Ово може подстакнути радозналост и жељу за истраживањем нових тематика, што може довести до развоја истраживачког типа.

5. Учење кроз практична искуства. Често, особе са истраживачким типом личности воле практична искуства и активну примену теорије. Учење кроз пројекте, експерименте или теренска истраживања може побољшати истраживачке способности.

Такође резултате истраживања можемо поткрепити и претпоставком да су испитаници који су учествовали у истраживању пореклом из породица у којима постоје особе (родитељи, уја и шира породица) које имају јасно изражен подузетнички, социјални и истраживачки тип, те да се баве одређеном врстом посла који дговара наведеним типовима професионалних интереса, односно да су деца учењем по моделу стекла интересовања за одређену врсту послова које преферирају поменути типови.

На основу датог истраживања и тумачења резултата могли бисмо издвојити неке од препорука за будућа истраживања, односно неке допуне самог истраживања које би се могле спровести у будућности, а које можемо сматрати да су проистекле из недостатака нашег истраживања. Када говоримо о препорукама највише пажње би се требало обратити на величину узорка и репрезентативност.

Препоруке за даља истраживања су следеће:

1. Да узмемо сва четири разредна одељења из све четири године Природно-математичког и Друштвено-језичког смера Гимназије.
2. Да испитамо доминантност интереса у оба смера Гимназије.
3. Да поделимо једнак број дечака и девојчица.
4. Да пропитамо однос у полној структури, односно који интерес је заступљен више код дечака, а који интерес је заступљен више међу девојчицама.
5. Такође проверити на који начин су искристалисани професионални интереси између прве, друге, треће и четврте године, односно кроз неки дужи период (на почетак уписа у установу, на средини школовања и на крају школовања) пратити да ли се дешавају промене у току школовања, почев од уписног разреда, до матураната, тј. да ли се мењају професионални интереси у складу са временским оквиром школовања у датој установи.

6. Испитати на пример породичну структуру сваког од испитаника, односно запосленост родитеља, како утиче на пример професија родитеља на оформљење ставова детета и његових професионалних тежњи и интереса обзиром да већина деце преузима кодексе понашања и професионалне обрасце од својих родитеља. Ова ставка би била веома занимљива за истраживање због тога што нам може одгонетнути на пример на који начин ученици сагледавају професију својих родитеља (на пример кроз хуманост, ангажованост, лидерство и сл.), због чега им се ти послови свиђају или их привлаче, колико су родитељи допринели развоју оформљења става код ученика, да ли је посао усклађен са породичним изазовима одгајања деце и слични параметри који би нам били од значаја када је у питању породична структура.

7. Да дефинишемо једнак број ученика у оба смера Гимназије, те пропитамо професионалне интересе, да ли су у складу професионални интереси са одабраним смером школовања.

8. Повећати број узорка како би добили релевантније информације на одређеној популацији.

5. ЗАКЉУЧАК

На основу спроведеног истраживања закључујемо следеће:

1. Свака особа има различите професионалне интересе у складу са својим афинитетима.
2. Свака особа која ступа у процес новог поглавља одгоја и образовања може имати развијена два или више типова професионалних интереса који су сличних карактеристика, а који својим односом граде кохезивну везу која представља неке од занимања. Ову чињеницу можемо поткрепити цитатом познатог научника Џона Холанда који каже следеће: „Многи људи могу развити интересовања у више од једне области, а најчешће се појављују комбинације два или три доминантна типа интересовања.“ (Холанд, 1997, стр.25)
3. У истраживачком процесу јавља се доминантни професионални интерес одабраног узорка, у нашем случају доминантни професионални интерес јесте Е- предузетнички.
4. Анализом на основу Холандовог хексаграма могу се утврдити неправилности приликом добијања резултата, где добијањем два или три професионална интереса који немају заједничких карактеристика, односно на основу Хексагоналног модела немају блиску везу можемо сматрати грешком истраживачког процеса и на тај начин одбацити као тачност налаза, односно узети налаз са резервом.
5. Бројни фактори могу утицати на појаву одређеног резултата у истраживачком процесу. Сходно томе наш прворангирани резултат остварен са 33 који се односи на Подузетнички тип професионалног интереса можемо сматрати деловањем разних фактора као што су : . разноликост вештина и способности развијених у Гимназији, изложеност лидерским активностима и групном раду, савремени утицај медија и друштва, снажна жеља за аутономијом и независношћу и растућа популарност предузетништва у образовању.

Узимајући у обзир све наведено, кључно је поставити чврсте темеље ученичком професионалном упознавању себе, још у основношколском узрсту са неком добном границом од 5.-ог разреда основне школе. Оно што је веома важно напоменути јесте да за професионалну оријентацију ученика никад није „рано“. Дату тврњу можемо поткрепити следећим ставовима познатих научника :

1. Доналд Супер дефинише да :

"Процес професионалног развоја почиње у раном детињству, када деца формирају прве представе о себи и свету рада." (Супер, 1953).

2. Анн Роу сматра да :

"Дечији интереси и искуства у најранијим фазама живота могу значајно утицати на њихове професионалне изборе у будућности." (Роу, 1956) .

3. Џон Холанд сматра да се :

"Професионалне склоности појављују веома рано и могу се развијати кроз структурирану подршку и истраживање." (Холанд, 1997).

4. Линда Готфредсон пак истиче да:

"Деца већ у основној школи формирају идеје о томе шта је за њих 'прикладно' у каријери, што наглашава важност раних интервенција." (Готфредсон, 1981).

Још у 5.-ом разреду основне школе када се прелази на предметни облик наставе развијају се прве рефлексије ученика за бављење одређеним занимањима/пословима. Неки педагози и људи науке сматрају да се прве рефлексије за бављење одређеним занимањем јављају од рођења (Роу, 1956), као на пример дечија игра разних комбинација као на пример опонашања доктора, учитеља, модног креатора, фризера и сл. Веома је важно да деца спознају још у раној фази своје могућности, знања и интересе, како би лакше кроз живот могли да корачају у жељеном смеру своје остваривости професионалне каријере. Такође, кључну улогу у развоју дечијих професионалних интереса имају учитељи, наставници из одређених предмета из којих дете постиже изврсне резултате и за које се интересује, јер на

тај начин могу потицати даље усавршавање детета у жељеном смеру кроз ваннаставне активности, удружења, општинска-окружна-републичка такмичења и сл.

Бројни су фактори који утичу на развој професионалних интереса код детета поменућемо на крају и неке факторе по ауторима које смо издвојили.

Према ауторима Супер (1957) и Гинзерг (1972) нагашава се теорија о развоју каријере која наглашава улогу породице у формирању раних интереса. Односно да родитељи и блиски чланови породице имају велики утицај на формирање интереса детета, јер они често креирају почетне услове за истраживање различитих активности и интересовања.

Аутор Бандура (1986) наводи социјално-когнитивну теорију о важности улоге узора и подстицаја у школи. Односно да учитељи, саветници и вршњаци такође играју значајну улогу у формирању професионалних интереса. Програми у школама посебно у вези са каријерним образовањем, могу дати ученицима увид у различите професије.

Према ауторима Лент, Браун и Хакет (1994) дефинише се социјално-когнитивна теорија и утицај медија. Односно да дигитални свет, интернет и друштвене мреже пружају младима прилику да истраже различите професионалне путеве, што може обликовати њихове интересе.

И на послетку аутор Виготски (1987) истиче социокултурални развој који указује на важност вршњачких односа у развоју. Односно да деца често бирају своје интересе и професионалне тежње у складу са утицајем и сугестијама својих вршњака.

Закључно, професионални интереси представљају основу личног и каријерног развоја, водећи појединца ка постизању стручних циљева и друштвеног доприноса. Усмеравањем својих способности и знања ка областима од значаја, појединац гради компетенције, доприноси развоју струке и ствара дугорочну вредност за себе и за заједницу. Истраживање и неговање професионалних интереса није само одраз личне иницијативе, већ и важан корак ка одрживом професионалном успеху и животном испуњењу сваког појединца.

6. ЛИТЕРАТУРА

Књиге:

1. Petani, R., Iveljić, A. M., & Sikirić, P. (2020). Profesionalna orijentacija kao dio poslova stručnog suradnika pedagoga. *Acta Iadertina*, 17(2), 0-0.
2. Lucić, B. (2021). *Profesionalni interesi učenika u ruralnoj i urbanoj sredini* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).
3. Marušić, M. V. (2013). Sistemi obrazovanja nastavnika i modeli njihovog profesionalnog razvoja-komparativna analiza Srbije i Grčke. *Универзитет у Београду*.
4. Šverko, I. (2003). Profesionalni interesi: određenje, dominantni pogled i nove tendencije. *Suvremena psihologija*, 6(1).
5. Dizdar, S. (2015). *Oblici i umijeća akademskog pisanja: Acribia et scriptura academica*. University Press.
6. Super, D. E. (1957). *The psychology of careers: An introduction to vocational development*. Harper & Brothers.
7. Ginzberg, E. (1972). *Toward a theory of occupational choice: A restatement*. *Vocational Guidance Quarterly*, 20(3), 169-176. <https://doi.org/10.1002/j.2164-585X.1972.tb00931.x>
8. Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
9. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). *Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance*. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
10. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
11. Sharf, R. S. (2016). *Applying career development theory to counseling* (6th ed.). Cengage Learning.

12. Zunker, V. G. (2016). *Career counseling: A holistic approach* (9th ed.). Cengage Learning
13. Greenhaus, J. H., & Callanan, G. A. (2014). *Career management* (4th ed.). SAGE Publications.
14. Holland, J.L. (1997) *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments* (3 rded.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
15. Super, D. E. (1953). "A Theory of Vocational Development." *American Psychologist*, 8(5), (185-190.)
16. Roe, A. (1956). *The Psychology of Occupations*. New York: Wiley.
17. Gottfredson, L. S. (1981). "Circumscription and Compromise: A Developmental Theory of Occupational Aspirations." *Journal of Counseling Psychology*, 28(6), 545-579.

Интернет извори:

1. John L.Holland.(2024,Avgust 08.). Wikipedia:The Free Encyclopedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/John_L._Holland
2. Metodika. (2021,December 23.). Wikipedia:The Free Encyclopedia.
<https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

Приручници:

1. Priručnik za radionice: Izbor zanimanja i razvoj karijere. (n.d.).proMENTE.

7. ПРИЛОЗИ

Прилог бр1: МЕРНИ ИНСТРУМЕНТ ИСТРАЖИВАЊА:

Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву

Одсек за педагогију

Академска година : 2023/2024

Студент: Јаков Хамзић, дипломирани педагог

ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

-Холандов упитник професионалних интереса-

Драги ученици/це,

Пред вама се налази Холандов упитник професионалних интереса, који је састављен од три скале (у свакој по 6 мањих субскала распоређених на основу Холандове типологије личности) које испитују професионалне интересе, активности и занимања. Упитник који је пред вама, попуња се на начин да на скали од 1 до 5 заокружите број степена слагања у односу на тврдњу, која се највише односи на вашу личност. Такође вас молим да пажљиво прочитате кратко упутство и тврдње у свакој скали те заокружите одговор који најбоље одговара вашој личности. Упитник који попуњавате је анониман, што значи да се за обраду резултата истраживања неће користити ваши генерацијски лични подаци, године старости, датум рођења, адреса становања, смер и друге информације које описују или откривају вашу особеност. Попуњавање упитника је засновано на вашем добровољном пристанку за попуњавање материјала, чиме се обезбеђује заштита од злоупотребе или присилног приступања попуњавању истог. Такође вас молим за искрене одговоре ради обраде и анализе података.

Напомена: Последњу табелу упитника попуњава истраживач!

Желим вам угодан рад!

Јаков Хамзић, дипл.педагог

Активности- У овом делу упитника дата је листа тврдњи које описују вештине, способности и особине. Пажљиво прочитај сваку тврдњу и на скали од 1 до 5 означи колико се дата тврдња односи на тебе.

	Тврдња	У потпуности се не односи на мене	Не односи се на мене	И односи се и не односи на мене	Односи се на мене	У потпунос ти се односи на мене	Р И А С Е Ц
01р	Разумем се у разне апарате.	1	2	3	4	5	
02р	Имам спретне руке и прсте.	1	2	3	4	5	
03р	Најбоље обављам оне задатке за које постоје јасна упутства.	1	2	3	4	5	
							P=
04и	Успешно решавам загонетке, ребусе, анаграме и сл.	1	2	3	4	5	
05и	Брзо увиђам недостатке у објашњењима које дају други људи.	1	2	3	4	5	
06и	Знатижељан/на сам.	1	2	3	4	5	
							И=
07а	Успешан/на сам у некој форми уметности(сликање, плес, писање, дизајнирање, музика и сл.).	1	2	3	4	5	
08а	Креативан/на сам.	1	2	3	4	5	

09a	Могу препознати вредно уметничко дело.	1	2	3	4	5	
							A=
10c	Успешно подучавам друге.	1	2	3	4	5	
11c	Саосећам се са проблемима других људи.	1	2	3	4	5	
12c	Разумем међуљудске односе.	1	2	3	4	5	
							C=
13e	Убедљив/а сам.	1	2	3	4	5	
14e	Вешт/а сам у вођењу других.	1	2	3	4	5	
15e	Добар/ра сам организатор/ица.	1	2	3	4	5	
							E=
16ц	Успешно проналазим погрешке у гомили бројева.	1	2	3	4	5	
17ц	Добар/ра сам у сређивању писама/папира у документацији.	1	2	3	4	5	
18ц	Добро ми иду канцеларијски послови.	1	2	3	4	5	
							Ц=

Интереси- У овом делу упитника дата је листа активности важних за поједина занимања. Којим активностима би се ти волео/ла бавити? Пажљиво прочитај сваку реченицу и на скали од 1 до 5 означите колико се дата активност односи на тебе.

	Тврдња	У потпуности се не односи на мене	Не односи се на мене	И односи се и не односи на мене	Односи се на мене	У потпунос ти се односи на мене	Р И А С Е Ц
01р	Волео/ла бих руковати машинама, апаратима, уређајима или алатима.	1	2	3	4	5	
02р	Волео/ла бих узгајати или тренирати животиње.	1	2	3	4	5	
03р	Волео/ла бих узгајати воће, поврће или цвеће.	1	2	3	4	5	
							P=
04и	Волео/ла бих се бавити истраживањем.	1	2	3	4	5	
05и	Волео/ла бих изводити експерименте.	1	2	3	4	5	
06и	Волео/ла бих радити на откривању нових лекова, технологија и сл.	1	2	3	4	5	
							И=
07а	Волео/ла бих се бавити музиком, плесом или глумом.	1	2	3	4	5	

08a	Волео/ла бих се бавити филмском или позоришном режијом.	1	2	3	4	5	
09a	Волео/ла бих писати песме или приче.	1	2	3	4	5	
							A=
10c	Волео/ла бих подучавати људе.	1	2	3	4	5	
11c	Волео/ла бих помагати људима у решавању њихових проблема.	1	2	3	4	5	
12c	Волео/ла бих радити са децом.	1	2	3	4	5	
							C=
13e	Волео/ла бих заступати предузећа или институције.	1	2	3	4	5	
14e	Волео/ла бих организовати рекламне кампање.	1	2	3	4	5	
15e	Волео/ла бих руководити предузећем или институцијом.	1	2	3	4	5	
							E=
16ц	Волео/ла бих радити на шалтеру.	1	2	3	4	5	
17ц	Волео/ла бих водити пословне књиге.	1	2	3	4	5	
18ц	Волео/ла бих проверавати тачност рада других људи.	1	2	3	4	5	
							Ц=

Занимања- У овом делу упитника наведени су неки послови. Молим те да означиш колико ти се свиђају наведени послови или те привлаче, односно колико ти се не свиђају или те не привлаче.

	Тврдња	Не свиђа ми се уопште	Не свиђа ми се	Делими-чно ми се свиђа	Свиђа ми се	Свиђа ми се потпуно	Р И А С Е Ц
01р	Узгајивач/ица животиња.	1	2	3	4	5	
02р	Аутомеханичар/ка.	1	2	3	4	5	
03р	Возач/ица камиона.	1	2	3	4	5	
04р	Кројач/ица.	1	2	3	4	5	
							Р=
05и	Физичар/ка истраживач.	1	2	3	4	5	
06и	Хемичар/ка.	1	2	3	4	5	
07и	Медицински лаборант.	1	2	3	4	5	
08и	Филозоф/киња.	1	2	3	4	5	
							И=
09а	Сликар/ка.	1	2	3	4	5	
10а	Глумац/ица.	1	2	3	4	5	
11а	Музичар/ка.	1	2	3	4	5	
12а	Режисер/ка.	1	2	3	4	5	
							А=
13с	Педагог/иња.	1	2	3	4	5	
14с	Наставник/ца.	1	2	3	4	5	
15с	Социјални радник/ца.	1	2	3	4	5	
16с	Психолог/иња.	1	2	3	4	5	
							С=
17е	Директор/ица предузећа.	1	2	3	4	5	
18е	Тргов-ац/киња.	1	2	3	4	5	
19е	Организатор/ица путовања.	1	2	3	4	5	
20е	Тгов-ац/киња некретнинама.	1	2	3	4	5	

							E=
21ц	Службеник/ица на шалтеру.	1	2	3	4	5	
22ц	Финансијски службеник/ица.	1	2	3	4	5	
23ц	Књигово- ђа/ткиња.	1	2	3	4	5	
24ц	Благајник/ица.	1	2	3	4	5	
							Ц=

Хвала ти на учешћу у истраживању! 😊

ТАБЕЛА КОЈУ ПОПУЊА ИСТРАЖИВАЧ:

Проф.	Р	И	А	С	Е	Ц
Активности						
Интереси						
Занимања						
ЗБИР:						

Први _____. Други _____. Трећи _____.

Прилог бр2: РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Филозофски факултет

Универзитета у Сарајеву

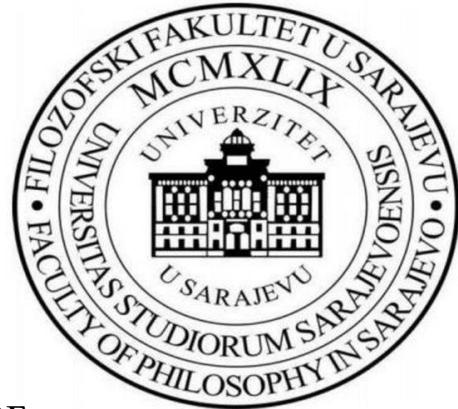
Одсек за педагогију

Академска година: 2023/2024

Датум: 17.05.2024.-те Године.

Студент: Јаков Хамзић, дипл. педагог

Ментор: Доц. др Мерима Муслић

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

*„ИСПИТИВАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА КОД
УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА“ – МА РАД*

*„PROFESSIONAL INTERESTS IN HIGH SCHOOL
STUDENTS“ – MA THESIS*

Истраживач: Јаков Хамзић, дипл. педагог

Резултате обрадио: Јаков Хамзић, дипл. педагог

Опште информације истраживања :

Датум истраживања: 16.-17.05.2024.-те године.

Датум обраде резултата: 16 и 17.05.2024.-те године.

Место провођења истраживања: Пријепољска Гимназија, Општина Пријепоље / Златиборски округ / Република Србија.

Време провођења истраживања: 09 - 13:30 часова.

Резултати:

Датум:16.05.2024.	БРОЈ ОСТВАРЕНИХ БОДОВА НА УПИТНИКУ ПРЕМА ХОЛАНДОВОЈ ТИПОЛОГИЈИ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА						ИЗВЕДЕНИ КОД ЗАНИМАЊА
Евиденциони број испитаника	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц	Р/Р И/И А/А С/С Е/Е Ц/С
1.	28	36	33	33	32	32	ИАС
2.	21	38	26	29	34	27	ИЕС
3.	28	28	25	35	28	29	СЦР
4.	26	29	34	30	26	23	АСИ
5.	30	34	41	28	32	19	А
6.	32	32	42	37	25	25	АС
7.	19	19	28	34	31	28	СЕА
8.	30	19	25	25	23	15	Р
9.	29	38	34	43	40	36	С

10.	36	43	42	47	42	39	СИЕ
11.	23	39	35	31	42	30	ЕИ
Евиденциони број испитаника	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц	Р/Р И/И А/А С/С Е/Е Ц/С
12.	25	34	33	44	37	17	С
13.	21	17	20	19	20	8	РАЕ
14.	21	18	22	30	30	18	СЕ
15.	21	28	33	35	28	15	СА
16.	19	23	21	22	19	18	ИСА
17.	26	23	31	42	34	20	С
18.	29	21	32	37	33	25	С
19.	34	19	15	23	25	11	Р
20.	30	25	46	23	27	18	А
21.	21	24	36	34	20	23	АС
22.	25	29	20	16	29	22	ИЕР
23.	26	42	40	30	43	29	ЕИА
24.	37	48	42	49	46	31	СИЕ
25.	25	23	40	29	24	17	А
26.	24	39	21	39	32	32	ИС
27.	30	33	45	36	31	25	АС
28.	18	25	38	39	35	24	САЕ
29.	16	30	32	40	37	30	СЕ
30.	21	21	31	26	30	35	ЦАЕ
31.	34	38	36	33	40	39	ЕЦИ
32.	24	27	30	49	35	34	С
33.	24	28	21	35	31	30	СЕЦ

34.	28	31	20	29	26	20	ИСП
35.	45	38	35	34	34	22	Р
Евиденциони број испитаника	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц	Р/Р И/И А/А С/С Е/Е Ц/С
36.	22	21	17	32	20	22	С
37.	21	22	23	29	46	39	Е
38.	19	33	17	33	39	16	Е
39.	36	38	22	24	33	21	ИР
40.	20	25	36	44	25	17	С
41.	24	43	26	32	43	40	ЕЦ
42.	17	25	42	31	24	17	А
43.	22	23	25	31	40	23	Е
44.	30	21	14	20	42	21	Е
45.	25	27	16	15	27	13	ИЕР
46.	24	26	34	21	29	15	А
47.	34	47	17	28	19	37	И
48.	30	21	17	19	32	22	ЕР
49.	24	33	21	20	17	22	И
50.	34	31	47	48	35	29	СА
51.	25	44	25	41	28	19	ИС
52.	19	15	18	22	31	19	Е
53.	28	28	25	25	25	23	РИА
54.	21	34	19	24	31	22	ИЕ
55.	34	32	14	18	32	18	РИЕ
56.	21	19	25	23	16	13	АСР
57.	18	38	30	45	41	24	СЕИ

58.	18	26	21	25	39	19	Е
59.	29	40	21	35	41	35	ЕИС
Евиденциони број испитаника	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц	Р/Р И/И А/А С/С Е/Е Ц/С
60.	25	35	17	28	41	23	ЕИ
61.	23	25	31	31	31	25	АСЕ
62.	23	16	16	13	30	20	Е
63.	34	29	16	34	38	38	ЕЦР
64.	38	40	40	46	32	32	СИА
65.	28	25	28	31	37	22	Е
66.	30	29	17	26	31	21	ЕРИ
67.	28	17	16	15	17	10	Р
68.	27	36	33	33	46	37	Е
69.	18	32	19	35	27	25	СИ
70.	14	17	11	24	31	23	Е
71.	20	24	20	32	31	25	СЕ
72.	23	31	42	17	32	11	А
73.	25	27	26	41	27	13	С
74.	17	20	31	17	24	28	АЦ
75.	24	36	19	32	33	21	ИЕС
76.	25	32	28	31	41	25	Е
77.	29	40	28	26	44	33	ЕИ
78.	33	30	25	38	40	34	ЕСЦ
79.	26	19	13	22	34	32	ЕЦ
80.	25	29	13	26	46	20	Е
81.	26	26	44	32	37	13	АЕ

82.	16	24	15	35	35	23	СЕ
83.	31	37	21	32	25	18	И
Евиденциони број испитаника	РЕАЛИСТИЧКИ Р	ИСТРАЖИВАЧКИ И	УМЕТНИЧКИ А	СОЦИЈАЛНИ С	ПОДУЗЕТНИЧКИ Е	КОНВЕНЦИОНАЛНИ Ц	Р/Р И/И А/А С/С Е/Е Ц/С
84.	22	38	29	38	43	30	ЕИС
85.	16	20	33	28	30	22	АЕС
86.	32	36	39	43	36	26	САИ
87.	19	22	27	29	30	17	ЕСА
88.	31	45	39	35	30	17	И
89.	23	33	24	40	19	19	С
90.	35	40	31	34	36	25	ИЕР
91.	20	14	22	14	28	17	Е
92.	25	28	22	31	35	32	ЕЦС
93.	21	38	21	30	20	21	И
94.	20	31	20	30	23	17	ИС
95.	20	32	20	28	23	20	ИС
96.	21	21	18	35	33	31	СЕЦ
97.	17	25	28	40	32	21	С
98.	37	39	37	42	46	29	ЕСИ
99.	30	39	20	30	27	34	И
100.	26	36	33	28	30	22	ИАЕ
ЗБИР:	7	23	15	29	33	2	-

Резултате обрадио: Јаков Хамзић, дипл. педагог.

Датум обраде : 17.05.2024.-те године.

ФФУНСА , МЕЈЛ: hamzicjakov@gmail.com

Прилог бр.3: КОДОВИ НА ОСНОВУ ХОЛАНДОВЕ ТИПОЛОГИЈЕ ЛИЧНОСТИ:

Popis najčešćih zanimanja u istraživanju i njihovih RIASEC kodova iz O*NET baze	
Komercijalist	EC
Prodavač	EC
Vozač kamiona	RC
Spremač/ica	RC
Elektroinstalater	RIC
Posrednik u osiguranju	ECS
Programer	IC
Profesor matematike i informatike	SIAC
Profesor	S
Policijski inspektor	EI
Biokemičar	IAR
Voditelj skladišta	EC
Bankar	ECS
Soboslikar	RC
Farmaceutski tehničar	CR
Blagajnik	CE
Dadilja	SAEC
Rad s viljuškarem	RC
Konobar	SECR
Vjeroučitelj	SEA
Profesor jezika	SAI
Trener životinja (engl. <i>animal trainer</i>)	R
Trener	SRE
Kuhar	ERA
Grafički tehničar	RC
Odvjetnik	EIA
Pedagog	S

Vlasnik restorana	ECRS
Turistički vodič	SE
Financijski savjetnik	ECS
Tapetar	R
Pekar	RC
Mikrofacijalni kirurg	RSI
Zubarski tehničar	CRS
Student psihologije	SIA
Liječnik	SI
Tajnica	CE
Građevinar	RC
Knjigovođa	CE
Prevoditelj	AS
Geotehničar	CRI
Profesor agronomije	SIR
Nastavnik	SAC
Strojbravar	RCI
Stručni suradnik psiholog	IS
Elektromehaničar	RIC
Upravni referent	EIS
Vatrogasac	RSE
Bibliotekar	CSE
Ribar	R
Bravar	RC
Učitelj u osnovnoj školi	SAC
Ing. Strojarstva	IRC
Grafički dizajner	ARE
Učitelj sviranja klavira	SA
Trgovački putnik	EC
Administrator	EC
Frizerka	AESR
Prehrambeni tehnolog	IRC
Kamerman	RA

Glazbenik	AE
Računovođa	CE
Skladištar	RC
Ekonomist	ICE
Tokar	RC
Medicinski tehničar	CE
Profesor strojarstva	SIR
Tajnica	CE
Serviser klime	RCI
Knjižničar	CSE
Učitelj tehničkog	S
Vlasnik poduzeća	EC
Tehničar mjerenja	RC
Upravni referent	EIS
Kamenoklesar	R
Medicinska sestra	SIC
Djelatnik u pošti	ECS
Stolar	RCI
Portir	RC
Web dizajner	CIR
Odgajatelj	SA
Bankar	EC
Radiolog	IRS
Voditelj prodaje	EC
Šumarstvo	RIE
Profesor kineziologije	SAR
Kontrolor zračnog prometa	EC
Med. Lab. Dijagnostika	IRC
Ing. Agronomije	RIC
Vatrogasac	RSE
Sutkinja	ECS
Biokemičar	IAR
Domar	RC

Optometrist	ISR
Porezni inspektor	CE
Komunalni redar	CE
Arhitekt	AIE R
Znanstveni edukator	SAI
Građevinski radnik	RC
Računovođa	CE
Marketing menadžer	EC
Kemijski tehničar	IRC
Farmaceut	ICS
Financijski savjetnik	RCI
Radio voditelj	AES
Rezač stakla	RC
Recepcioner	CES
Soboslikar	RC
Profesor likovnog odgoja	SAI
Profesor biologije	SI
Vodoinstalater	RCI
Krojač	RAE
Informatičar	CR
Ronilac	R
Primalja	SR
Cestovni tehničar	RC
Kustos	ECAI